

Goda nyheter när succéförfattare besöker SOS-barnby

Varje år reser Alexander McCall Smith, den skotske författaren till den bästsäljande serien "Damernas detektivbyrå" till Botswana, där handlingen i hans böcker utspelar sig. Trots sitt fullspäckade program så ser han alltid till att besöka SOS-barnbyn i Tlokwenng. Denna gång fanns många framsteg att rapportera.

TEXT OCH FOTO: MATS ÖGREN

- Välkomna tillbaka! Det säger Derek James, chef för SOS i Botswana, när Alexander McCall Smith och hans fru Elizabeth kommer på besök.

Barnbyn har inspirerat Alexander McCall Smith till många historier i hans bästsäljande serie om den kvinnliga detektiven Mma Ramotswa, som hittills sålts i över 16 miljoner exemplar. Den förekommer flitigt i de hittills nio böckerna, under namnet "de föräldralösa gård". Barnbyns före detta föreståndare Betty Mpodit är förebild för en av boken huvudpersoner, den listiga och bestämde Mma Potokwane.

- Jag är väldigt imponerad av det arbete som utförs här. Varje gång som jag besöker barnbyn så blir jag inspirerad av den goda stämningen, säger Alexander McCall Smith.

Han och hans fru visas runt i de sexton byggnader som tillsammans med kontorshuset utgör byn. Här bor det tolv barn i varje hus, tillsammans med två "mammor". Om barnen har syskon så ser man till att de får bo tillsammans. Intrycket är glatt och livligt

genom de färgstarka husfasaderna, men invändigt behövs renoveringar.

- Vi är den äldsta barnbyn i landet med 22 år, så det är inte konstigt att det börjar bli slitet nu, säger Derek James. Allra värst är det med tvättmaskinerna – av åtta maskiner är sju trasiga.

Ordningen imponerar dock och kläderna i skåpen ligger så prydligt hopvikta att alla häpnar.

- Tänk om våra barn hade lärt sig detta, säger Elizabeth McCall Smith.

Utomhus leker barnen med enkla saker som kullor, spelar fotboll eller hoppar rep. De yngre klättrar i klätterställningar. Några barn sköljer spenat och morötter till kvällens middag. På Tlokwenng finns en stor odling och man är i stort sett självförsörjande på grönsaker.

- Vi håller också på att bygga en traditionell hydda, en så kallad Rundavel, för barnen. Här ska de lära sig om sitt land och vi kan också ha fester. Men tyvärr saknas pengar till halmtaket, säger Derek James.

- Oroa dig inte, vi skaffar ett nytt tak till er, svarar Alexander McCall Smith.

Tlokwenng är inte bara den äldsta utan även den största av landets tre barnbyar. Sammanlagt finns 670 SOS-barn, av vilka de flesta är föräldralösa till följd av HIV/AIDS-epidemin. 46 av barnen är själva HIV-positiva och under behandling. Vid sidan av Swaziland är Botswana det land i världen som drabbats hårdast av epidemin. Trots ett ambitiöst hjälpprogram med gratis brosmediciner för alla medborgare, bär 17,1 av befolkningen viruset.

- Vi ser en ständig ökning av föräldralösa, särskilt i de centrala delarna av landet. Nöden är stor och barnen riskerar att utsättas för faror och utnyttjande om de inte tas om hand, säger Bikie Morebodi, "Village Father" på Tlokwenng.

Verksamheten riktar sig till barn mellan 0-12 år men många får stanna fram till dess att de är 18 år eftersom det sällan finns någon annanstans för dem att ta vägen. SOS-Barnbyar arbetar också med så kallat

"outreach-program" för att stötta utsatta familjer.

- Det traditionella systemet där släktingar tar hand om varandras barn om någon går bort har nästan brutit samman under trycket av alla föräldralösa barn. På grund av att så många av de unga vuxna har dött leds nu många hushåll av barn eller äldre, säger Alexander McCall Smith.

Situationen är nu så allvarig att UNAIDS räknar med att vart femte barn kommer att vara utan föräldrar i Botswana 2010. I Serowe, en ort i den särskilt hårt drabbade centrala delen av landet, har den senaste barnbyn nyligen färdigställts och fem av 12 planerade hus är klara. Och samma dag som Alexander McCall Smith är på besök kommer ett glädjande besked:

- Vi har just fått goda nyheter, berättar Derek James. Den isländska staten har lovat att betala för arbetet så att vi kan bli helt färdiga med vår tredje barnby här i Botswana. Det är bra eftersom de tomma husen fylls på snabbt.

Dagen efter besöket på Tlokwenng beger sig Alexander McCall Smith till den exklusiva privatskolan Maru-a-Pula i Gaborone, som också förekommer i "Damernas detektivbyrå"-böckerna. Den är speciell eftersom den tar emot föräldralösa ungdomar på stipendium som får bo och studera på skolan.

Just nu finns här åtta elever från SOS-barnbyn. En av dem är 17-åriga One Mandozi. På frågan vad som skulle ha hänt med henne om hon inte tagits om hand av SOS-Barnbyar så svarar hon helt kort: "Jag skulle ha varit död".

- Jag och mina syskon hade ingen som kunde ta hand om oss. Jag var elva år när jag kom till barnbyn och tyckte att det var fantastiskt att få tre mål mat om dagen och en massa nya vänner, berättar hon.

- De föräldralösa barnen som går här är mycket medvetna om sin situation. De vet att de har en tuffare situation än sina skolkamrater och att de måste kämpa hårdare för att lyckas, säger Donald Mokolosi, ung dramalärare på Maru-a-Pula.

Den bilden bekräftar av föräldrar till andra elever. Det problem som kan finnas på andra privatskolor med bortskämda rika barn som struntar i att plugga och tar allt för givet, finns inte på Maru-a-Pula i samma utsträckning. SOS-barnens närvaro gör att studietakten hålls uppe. Och deras ambitionsnivå är hög:

- Jag tänker bli gynekolog eller pilot. Kanske hjärtkirurg. Dessa yrken verkar intressanta och jag vet att det finns en bra arbetsmarknad. Men då måste jag göra så bra ifrån mig att jag får stipendium att åka

till Sydafrika och studera, säger One Mandozi. Hennes jämnåriga kamrat Keletso Simanyana, som också vuxit upp på Tlokwenng, har också stipendium för att studera här.

- Min dröm är att få arbeta som programmerare eftersom jag älskar datorer, säger Keletso Simanyana.

Han glömmor aldrig den dag då han fick besked att han antagits:

- Jag trodde inte att det var sant! Jag var en av de första som fick komma hit och det är fantastiskt att bo och plugga här. Jag är mycket tacksam mot vår Village Father som alltid uppmuntrar oss att studera genom att dela ut små priser till den som pluggat mest. Det kunde vara en chokladbit, en penna eller kanske ett par nya skor.

- Vårt mål är att ge alla barn ett hem, en familj och

färdigheter så att de kan bli självständiga vuxna, säger Bikie Morebodi, Village Father. Och resultaten är goda – just nu studerar åtta SOS-ungdomar på universitetet och andra utbildar sig i hantverk som skrädderi och snickeri. Många före detta SOS-barn arbetar idag inom banknäringen, hotell- och turistindustrin eller har antagits av armén.

På Maru-a-Pula har alla barnen samlats i den vackert dekorerade aulan för att höra Alexander McCall Smith hålla ett föredrag om sitt författarskap. Vissa har läst hans böcker, andra inte. Men när det blir frågestund i den stora aulan, som är utsmyckad med konstverk av ursprungsbefolkningen San, verkar de väl förberedda med frågor:

- Vilka är dina bästa tips om man vill bli författare, undrar en av eleverna.

- Man måste försöka om och om igen. Öva, öva och öva. Börja gärna med korta berättelser för att utveckla ditt skrivande. Be om konstruktiv kritik från någon som du litar på, till exempel din lärare. Försök att inte vara alltför stolt utan ta till dig av kritiken. Ge inte upp om du blir refuserad. Den första boken om Harry Potter blev refuserad av nio förlag innan den blev publicerad!

- No, utbrister eleverna spontant.

- Och glöm inte att bygga det som du skriver på ditt eget liv. Jag har själv bott i Botswana och därför ville jag skriva om det här landet. Alla har en historia att berätta, avslutar Alexander McCall Smith.

Med de orden verkade han göra ett stort intryck på eleverna. De talade ivrigt med varandra efter framträdandet och många kom fram till honom. Och vem vet, kanske kommer vi en dag att få läsa en bok som någon av eleverna från SOS-Barnbyar skrivit om just sitt liv som föräldralösa i Botswana.

